

BO‘LAJAK MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTI
TARBIYACHILARINING IJTIMOY FAOLLIGINI RIVOJLANTIRISHNING
PEDAGOGIK IMKONIYATLARINING NAZARIY ASOSLARI

Nizomiy nomidagi TDPU
Pedagogika kafedrasi o‘qituvchisi
Sh.U.Abubakirova

Annotatsiya: *Maqolada maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarining ijtimoiy faolligini rivojlantirish yuzasidan nazariy ma’lumotlar hamda tavsiyalar keltirilgan b o’lib, ijtimoiy faollikni rivojlantirish yuzasidan xorijiy olimlar fikrlar tahlil qilingan.*

Kalit s o‘zlar: *ijtimoiy faollik, maktabgacha ta’lim, tarbiya, tadqiqot, pedagogik imkoniyatlar, vatanparvarlik, bolalar, sotsializatsiya, pedagogik diagnostika*

Annotation: *The article presents theoretical information and recommendations on the development of social activity of preschool teachers, and analyzes the opinions of foreign scientists on the development of social activity.*

Key words: *social activity, preschool education, education, research, pedagogical opportunities, patriotism, children, socialization, pedagogical diagnostics*

Аннотация: *В статье представлены теоретические сведения и рекомендации по развитию социальной активности педагогов дошкольного образования, а также анализируются мнения зарубежных ученых по вопросам развития социальной активности.*

Ключивые слова: *социальная деятельность, дошкольное образование, образование, исследования, педагогические возможности, патриотизм, дети, социализация, педагогическая диагностика.*

Jamiyat rivojlanishining hozirgi bosqichida sodir b o’layotgan o’zgarishlar odamlarni mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va madaniy kelajagi bilan bo g’liq jarayonlarga faol jalb qilishni talab qiladi. Maktabgacha ta’lim sohasidagi davlat siyosati, maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqillik, tashabbuskorlik, ijodkorlik, vatanparvarlik va fuqarolikni tarbiyalashga qaratilgan ta’lim mazmuniga yangi davlat talablarini joriy etish boshlan g’ich maktabgacha ta’limni shakllantirish vazifalarini k o’rib chiqishga imkon beradi. Bolalarning ijtimoiy faolligini mamlakatimizning farovon kelajagiga

sarmoya sifatida Maktabgacha yoshdagi bolalik bolaning birlamchi sotsializatsiyasi davridagi madaniy rivojlanish hodisasini va ijtimoiy y o‘naltirilgan faoliyatning boshlanishini ifodalaydi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Maktabgacha ta’lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari t o‘ g‘risida” 2018-yil 30-sentabrdagi PQ-3955-son [qaroriga](#) muvofiq, shuningdek, maktabgacha ta’lim tizimini yanada takomillashtirish, so g‘lom, faol, t o‘ laqonli, jamiyatga moslashgan bola shaxsini shakllantirish, o‘ sishida turli nuqsonlari b o‘ lgan bolalarni, shuningdek reabilitatsiya qilish va so g‘lomlashtirishga muhtoj bolalarni o‘ qitish, tarbiyalash va integratsiya qilish uchun qulay muhit yaratish maqsadida¹

✚ Umumiy tipdagi davlat va nodavlat maktabgacha ta’lim tashkilotlari t o‘ g‘risidagi nizom;

✚ Maktabgacha ta’lim tashkilotlaridagi qisqa muddatli guruhlar t o‘ g‘risidagi nizom;

✚ K o‘ p tarmoqli ixtisoslashtirilgan maktabgacha ta’lim tashkilotlari va q o‘ shma tipdagi maktabgacha ta’lim tashkilotlari t o‘ g‘risidagi nizom tasdiqlandi.

Maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarining asosiy maqsadlari bolaning ta’lim olishga b o‘ lgan huquqini amalga oshirishni ta’minlash, bolaning jismoniy, aqliy va ma’naviy kamolotini saqlash va mustahkamlash, umumta’lim muassasalarida bolaning jamiyatga moslashishini va ta’lim olishni davom ettirishga tayyorligini ta’minlash hisoblanadi.

Maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarining asosiy vazifalari esa bolalarga, shu jumladan, o‘ ziga xos ehtiyojlari bor bolalarga yakka tartibda ta’lim dasturlaridan foydalanish, shuningdek, o‘ z vaqtida inklyuziv maktabgacha ta’lim va tarbiya olish imkonini beradigan qulay muhit yaratish, bolalarda Vatanga muhabbat tuy g‘usini, oilaga, o‘ z xalqining milliy, tarixiy, madaniy qadriyatlariga hurmat bilan munosabatda b o‘ lishni, atrof-muhitga ehtiyotkor munosabatni shakllantirish, bolaning shaxsini shakllantirish, uning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ijtimoiy tajriba orttirishini ta’minlash, bolaning jamiyatga moslashishini va boshlan g‘ich ta’limga tayyorligini ta’minlash, ta’lim-tarbiya jarayoniga zamonaviy ta’lim dasturlari va texnologiyalarni joriy etish b o‘ lib, tarbiyachilar ish faoliyatida amalga oshirishlari lozim b o‘ lgan funksiyalarni bajaradilar.

¹ [391-coh 13.05.2019.Maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari t o‘ g‘risida \(lex.uz\)](#)

Ijtimoiy faollikni rivojlantirish pedagogika sohasining eng muhim muammolaridan biridir. Maktabgacha yoshdagi bolaning ijtimoiy muhitida k o'pincha axloqiy fazilatlar (mehribonlik, yaxshi xulq-atvor, yaxshi niyat) va muloqotning nutq madaniyati y o'q. Shuning uchun maktabgacha ta'lim muassasalarining tarbiyaviy ishlarida ijtimoiy va kommunikativ k o'nikmalarni rivojlantirish muammolarini hal qilishga k o'proq e'tibor berish kerak. Maktabgacha yoshdagi bolalik - bu shaxsiyat rivojlanishining kichik, ammo juda muhim davri hisoblanadi. Bola maktabgacha yoshda o'zini tevarakatrofdagi hayot t o' g'risida dastlabki bilimlarga ega b o'ladi, unda odamlarga, mehnatga nisbatan muayyan munosabat shakllana boshlaydi, unda t o' g'ri xulq-atvor k o'nikma va odatlari shakllanadi, atrofdagilar bilan muloqot qilishni o'rganadi, xarakteri shakllanadi. Bolaning boshqa odamlar bilan muloqot qilishga tayyorligini k o'rsatadi. Ular bolalarga noqulay vaziyatni yengishga imkon beradi, uyatchanlik va uyatchanlikni hengishga yordam beradi va d o'stona munosabatlarning shakllanishiga ta'sir qiladi, boshqalar bilan munosabatlar birgalikdagi faoliyatning muvaffaqiyatini ta'minlaydi.²[3,175]

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy faolligini shakllantirish va rivojlantirish masalalari xorijiy tadqiqotchilarning ishlarida o'z aksini topdi. Turli davrlarda katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy faoliyatining xususiyatlari ijtimoiy voqelikni o'rganish jarayonida (S.A. Kozlova), mehnat sharoitida (E.A. Shants), individual psixologik omillar k o'rib chiqildi (V.G. Maralov) va me'yoriy model. maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy faolligi (R.G. Kazakova), q o'shimcha ta'lim muassasalarida maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish imkoniyatlari (L.A.Gerasimova, E.A.Arkipova), ota-onalarning munosabatlari va bolalarning ijtimoiy faolligini shakllantirish o'rtasidagi munosabatlar dinamikasi 6 -7 yoshda (A. V. Usova). Shu bilan birga, hozirgi kunga qadar katta maktabgacha yoshdagi ijtimoiy faoliyatning boshlan g'ich shakllarini shakllantirish muammosi zamonaviy ijtimoiy ehtiyojlar va ta'lim nazariyasi va amaliyotini rivojlantirish istiqbollari hisobga olgan holda etarli darajada o'rganilmagan. Katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish omillari orasida maktabgacha ta'lim muassasasini bolani ijtimoiylashtirish va individuallashtirish jarayonini ta'minlaydigan yagona ta'lim maydoni sifatida k o'rib chiqish alohida e'tiborga loyiqdir. Hamkorlik va o'zaro yordamga asoslangan kattalar va bolalarning birgalikdagi

² Ю.Николаева А.Г., Таратынова М.В. Проблема готовности педагогов к созданию в ДОУ условий развития социально-личностной готовности ребенка к школьному обучению

ijtimoiy qimmatli faoliyatiga asoslangan maktabgacha ta'lim muassasasining ta'lim maydonini tashkil etish maktabgacha yoshdagi bolalarga turli ijtimoiy rollarda ijtimoiy faollikni namoyon etishda zarur tajribani o'plash imkonini beradi. va munosabatlar, shuningdek, mavjud ijtimoiy y o'naltirilgan faoliyat sub'ekti pozitsiyasini egallash. Biroq, hozirgi kunga qadar maktabgacha ta'lim muassasasining ta'lim maydonining potentsial imkoniyatlarini hisobga olgan holda, katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishning yaxlit kontseptsiyasi ishlab chiqilmagan. Tahlil jamiyatning ijtimoiy faol, g'amx o'r, mustaqil shaxsni tarbiyalashga bo'lgan ehtiyoji va rivojlanishning turli yosh bosqichlarida ijtimoiy faollikni shakllantirish jarayonining mazmuni va uslubiy asoslarining etarli darajada rivojlanmaganligi o'rtasidagi ziddiyatni aniqlashga imkon berdi. , shu jumladan maktabgacha yoshdagi bolalik davri; katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish vositasi sifatida ta'lim maydonining potentsial imkoniyatlari va maktabgacha ta'lim muassasasining amaldagi amaliyotida uni tashkil etishning faoliyat tizimi o'rtasida. Bolalar bo'lg'chasida katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish muammosining yetarli darajada rivojlanmaganligi va uning zamonaviy maktabgacha ta'lim nazariyasi va amaliyoti uchun shubhasiz dolzarbligicha qolmoqda. Maktabgacha ta'lim muassasasi makonida katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy faolligi namoyon bo'lish xususiyatlari aniqlangan va tavsiflangan; - maktabgacha ta'lim muassasasining ta'lim maydonida katta yoshdagi bolalarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishni ta'minlaydigan pedagogik shartlar asoslanadi; - maktabgacha ta'lim muassasasining ta'lim maydonida katta maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishning bosqichma-bosqich pedagogik texnologiyasi ishlab chiqildi va eksperimental sinovdan o'tkaziladi; maktabgacha ta'lim muassasasida yagona ta'lim maydonini yaratish samaradorligi isbotlangan, bu katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarga bolalarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishga qaratilgan yosh va guruhlararo o'zaro ta'sir qilish imkoniyatini beradi.³[4,29]

Maktabgacha ta'lim muassasasining ta'lim maydonidagi katta maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy faoliyatining muhim va tarkibiy-mazmun xususiyatlari aniqlanadi;

- maktabgacha ta'lim muassasasi makonida katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish jarayonini tashkil etish tamoyillari va pedagogik shart-sharoitlari shakllantirildi;

³ Николаева А.Г. Чуткость как основа развития активной социальной позиции личности

- katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning maktabgacha ta'lim muassasasida mavjud va qiziqarli ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan tadbirlarda faol ishtirok etish tajribasini o'plashda guruhlararo va o'zaro bolalar va kattalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning roli asoslanadi; Tadqiqotning amaliy ahamiyati quyidagilarni ishlab chiqish va sinovdan o'tkazishdan iborat:

- zamonaviy maktabgacha ta'lim muassasasi makonida katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy faolligini rivojlantirishning pedagogik diagnostikasi;

- maktabgacha ta'lim muassasasining ta'lim makonida ijtimoiy faollikni rivojlantirish jarayonining bosqichma-bosqich pedagogik texnologiyasi;

- bolalarning ijtimoiy o'naltirilgan faoliyatining mazmuni, shakllarini va bola-kattalar o'rtasidagi munosabatlarni aniqlash, bolalar bo'g'chasida katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy faolligini namoyon etish tajribasini boyitishni ta'minlash;

- ijtimoiy faoliyatning boshlanish shakllarini rivojlantirish jarayonida katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarni pedagogik qo'llab-quvvatlash usullari va usullari;

- maktabgacha ta'lim muassasasida katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish jarayonini uslubiy qo'llab-quvvatlash hisoblanadi.⁴[5]

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR R O'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida” 2018-yil 30-sentabrdagi PQ-3955-son [qarori](#).

2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 13maydagi [391-sonli Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari \(lex.uz\)](#)

3. Ю.Николаева А.Г., Таратынова М.В. Проблема готовности педагогов к созданию в ДОУ условий развития социально-личностной готовности ребенка к школьному обучению // Психологические, социальные и педагогические аспекты преемственности дошкольного и начального образования: Сборник научных и научно-методических статей по материалам научно-практической конференции, 17 февраля, 2011г. - СПб.: Русский остров, 2011. - С. 178-184 (0,4 п.л./ 0,2 п.л.)

⁴ Николаева А.Г. Развитие социальной активности старших дошкольников в образовательном пространстве дошкольного учреждения

4. Николаева А.Г. Чуткость как основа развития активной социальной позиции личности // Общественный научно-методический журнал: Запорожское областное отделение «Всеукраинской культурно-образовательной ассоциации Гуманной Педагогике», октябрь, 2010г. - Запорожье.: 2010г. - С. 28-30 (0,3 п.л.)

5. Николаева А.Г. Развитие социальном активности старших дошкольников в образовательном пространстве дошкольного учреждения, автореферат, 2011

